הלכות אישות פרק טו

פרק טו: מצוות פריה ורביה ושלום בית

א.

האשה שהרשת את בעלה אחר הנישואין שימנע עונתה - הרי זה מותר. במה דברים אמורים? בשהיו לו בנים, שכבר קיים מצות פריה ורביה, אבל אם לא קיים - חייב לבעול בכל עונה עד שיהיו לו בנים, מפני שהיא מצות עשה של תורה, שנאמר **"פרו ורבו"** (בראשית א':כ"ח; ט':א'; ט':ז') :

ב.

האיש מצווה על פריה ורביה, אבל לא האשה.

ומאמתי יתחייב האיש במצוה זו? מבן שש עשרה מבן שבע עשרה.

וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא אשה - הרי זה עובר, ומבטל מצות עשה.

ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה, והיה מתיירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה - הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכל שכן בתלמוד תורה:

ג.

מי שחשקה נפשו בתורה תמיד, ושגה בה כבן עזאי, ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה - אין בידו עוון.

והוא שלא יהיה יצרו מתגבר עליו, אבל אם היה יצרו מתגבר עליו - חייב לישא אשה, ואפילו היו לו בנים, שמא יבוא לידי הרהור:

שיגעור פריה ורביה

ד.

כמה בנים יהיו לו לאיש ותתקיים מצוה זו בידו? זכר ונקבה, שנאמר "**זכר ונקבה בראם**" (בראשית ה':ב') .

היה הבן סריס או שהיתה הבת אילונית - לא קיים מצוה.

ה.

נולדו לו ומתו והניחו בנים - הרי זה קיים מצות פריה ורביה, בני בנים הרי הן כבנים:

ו.

במה דברים אמורים? בשהיו בני הבנים זכר ונקבה, והיו באין מזכר ונקבה, אף על פי שהזכר בן בתו והנקבה בת בנו, הואיל והן משני בניו - הרי קיים מצות פריה ורביה.

אבל אם היה לו בן או בת ומתו, והניח אחד מהן זכר ונקבה - עדיין לא קיים מצוה:

ו.

היו לו בנים בגיותו, ונתגייר הוא והן - הרי זה קיים מצוה זו.

היו לו בנים והוא עבד, ונשתחרר הוא והם - לא קיים מצות פריה ורביה עד שיוליד אחר שנשתחרר, שהעבד אין לו ייחוס:

ז.

לא ישא אדם עקרה, וזקנה, ואילונית, וקטנה שאינה ראויה לולד, אלא אם כן קיים מצות פריה ורביה, או שהיתה לו אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה:

שהה עשר שנים ולא ילדה

ח.

נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - הרי זה יוציא ויתן כתובה, או ישא אשה הראויה לילד.

ואם לא רצה להוציא - כופין אותו ומכין אותו בשוט עד שיוציא.

ואם אמר, "איני בועלה, והריני שוכן עמה בפני עדים כדי שלא אתייחד עמה", בין שאמרה היא כן בין שאמר הוא - אין שומעין להן, אלא יוציא, או ישא אשה הראויה לולד:

ח.

שהת עשר שנים ולא ילדה, והיה הוא יורה שכבת זרע כחץ - חזקת החולי ממנה, ותצא שלא בכתובה.

ויש לה תוספת, לא תהיה זאת פחותה מאילונית שלא הכיר בה, שיש לה תוספת, כמו שיתבאר.

ואם אינו יורה כחץ - חזקת החולי ממנו בלבד, וכשיוציא יתן הכתובה כולה, עיקר ותוספת:

ט.

טוען ונטען

הוא אומר, ממנה נמנע הולד", והיא אומרת, ממנו נמנע מפני שאינו יורה כחץ - היא נאמנת.

ויש לו להחרים על מי שטוענת דבר שאינה יודעת אותו בודאי, ואחר כך יתן כתובתה.

ואם אמרה, "איני יודעת אם ממנו אם ממני" - אין לה עיקר כתובה, כמו שאמרנו, העמד ממון בחזקת בעליו, עד שתטעון בודאי שאינו יורה כחץ.

ולמה היא נאמנת בטענה זו? מפני שהיא מרגשת אם ירה כחץ או לא ירה, והוא אינו מרגיש:

י.

האשה שבאה לתבוע בעלה לגרשה אחר עשר שנים מפני שלא ילדה, והיא אומרת שאינו יורה כחץ - שומעין לה.

אף על פי שאינה מצווה על פריה ורביה, צריכה היא לבנים לזקנותה.

וכופין אותו להוציא, ויתן עיקר כתובה בלבד, שלא כתב לה התוספת על מנת שתצא לרצונה ותיטול:

יא.

הלך בסחורה בתוך עשר שנים, או שהיה חולה, או שהיתה היא חולה, או שהיו חבושין בבית האסורין - אין עולה להן אותו זמן מן המנין.

יב.

הפילה - מונה מיום שהפילה.

הפילה וחזרה והפילה שלשה פעמים - הוחזקה לנפלים, ושמא לא זכה להיבנות ממנה, ויוציא ויתן כתובה:

יג.

הוא אומר, הפילה בתוך עשר, כדי שישהה עמה, והיא אומרת, לא הפלתי - נאמנת, אינה מחזקת עצמה בעקרות.

הוא אומר, "הפילה שנים", והיא אומרת, "שלשה" - נאמנת, שאינה מחזקת עצמה במפילות.

ויוציא ויתן כתובה.

ובכל זה משביעה שבועת הסת שלא הפילה, או שהפילה שלש, שבטענה זו יתחייב ליתן כתובתה:

יד.

נישאת לאחד, ושהת עשר שנים ולא ילדה, והוציאה - מותרת להינשא לשני.

שהת עם השני עשר שנים ולא ילדה - לא תינשא לשלישי.

ואם נישאת לשלישי - תצא בלא כתובה, אלא אם כן יש לו אשה אחרת, או שקיים מצות פריה ורביה:

טו.

האשה שבאה לבית דין ואמרה, בעלי אינו יכול לשמש כדרך כל הארץ שימוש שמוליד, או שאינו יורה כחץ - יעשו הדיינין פשרה, ויאמרו לה, "ראוי לך שתתנהגי עם בעליך עד שתשהי עשר שנים ולא תולידי, ואחר כך תתבעי". ומגלגלין עמה בדבר, ואין כופין אותה לישב, ולא דנין אותה דין מורדת, אלא מאריכין בדבר עד שיעשו פשרה:

פריה ורביה דרבנן

יז.

אף על פי שקיים אדם מצות פריה ורביה - הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כוח, שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם.

וכן, מצות חכמים היא שלא ישב איש בלא אשה, שלא יבוא לידי הרהור.

ולא תשב אשה בלא איש, שלא תיחשד:

אהבת איש ואשה

יז.

וחובה על כל איש לקנות לאשתו.

אמרו חכמים, אין אדם מקנא לאשתו אלא אם כן נכנסה בו רוח טהרה.

ולא יקנא לה ביותר מדאי.

ולא יאנוס אותה ויבעול בעל כרחה, אלא לדעתה ומתוך שיחה ושמחה:

יח.

וכן, ציוו חכמים על האשה שתהיה צנועה בתוך ביתה, ולא תרבה בשחוק וקלות ראש בפני בעלה, ולא תתבע תשמיש המיטה בפיה, ולא תהיה מדברת בעסק זה,

ולא תמנע מבעלה כדי לצערו עד שיוסיף באהבתה, אלא נשמעת לו בכל עת שירצה.

ותיזהר מקרוביו ובני ביתו כדי שלא יעבור עליו רוח קנאה, ותתרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור:

יט.

וכן, ציוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו, ואוהבה כגופו.

ואם יש לו ממון - מרבה בטובתה כפי הממון.

ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהיה דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצב ולא רוגז:

כ.

וכן, ציוו על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה לו עליה מורא, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך, מהלכת בתאות ליבו ומרחקת כל שישנא.

וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים הטהורים בזיווגן, ובדרכים אלו יהיה יישובן נאה ומשובח: